

MAGYAR KURIR

Indúlt Bétsből, Kedden September' 24. dik napján, 1816-dik esztendőben.

Frantzia Ország.

A' Követek' kamarájának eloszlattatását ilyen megjegyzésekkel hirdette - ki a' *Journal de Paris*: — “

„Ez a' Királyi Rendelés égy új emlékezet-oszlopa fog lenni az ó Felsege böltseségének 's népe eránt viseltető tiszta szeretetének. A' Monarkhia' minden igaz barátjának szemeiben a' Constitutziónak Aktája az a' Szentség, mellyet soha sem kell tisztelettel tellyes félelem nélkül illetnünk. Lehetetlen vala tehát az hogy titkos nyughatatlanság nélkül szemlélhessük, hogy tavaly a' Constitutzió' némely részeinek megvizsgálata jovasoltatott, minckelötte meg az idő és tapasztalás, annak szükséges voltára megtanítottak volna bennünket. Melly sok ezivakodás' magvát hintezte volna széllyel ez a' dolog a' részre hajlás' maradványai között a' kik ily sok időtől fogva járom alatt tartottak bennünket, melly nagy táplálására szolgált volna ez a' még ki nem aludt gyűlölségnek, 's a' bolond reménségnek! A' nemzet' sokkal nagyobb számának kívánsága nem maradhatott eltitkoltatva a' Monarkha előtt, 's égy-égy kiáltozónak lármas zava ötet többé meg nem siketithette. A' Király és az Ország egymást megértették. Elegendő újítások kinozták a' mi szerentsetlen hazánkat 25 esztendőktől fogva! A' mi legnagyobb szükségünk ma az, hogy azt, a' mink van, tärthassuk meg. A' Constitutzió lett a' trónusnak fundamentoma és nyugodalomunknak záloga! Abbol

tsak legkissebb darabotskát is, még a' leg-tisztább czélzással is, elszakasztani akarni, annyit tesz, mint egyszersmind a' Királynak tartozó tiszteletet, 's azt a' tsendességet és boldogságot, melyről ó nekünk ígéretet tett, játékra kitenni. Mi, mindenkorezen meggyőzöttetés által vezéreltetvén, 's minden nagyraüzés (*extremum*) ellen való viaskodás: a' kikelni, mindenkör készek lévén, ezt a' princípiumot jovasoltuk megszűnés nélkül olvasóinknak is, mint égygyetlen égy útát, arra, hogy abba a' kikötőhelybe eljuthassunk, a' hova czélzunk.“

Azon Rendelésnek ereje szerént, mellyet a' Király most, az eddig való kamarának eloszlattatására nézve kiadott Rendélese által vissza vett, vagy eltörölt, a' Constitutziónak tikkelyei közzül tizennégyet akartak megváltoztatni az eloszlattatott kamara' tagjai, úgymint a' 16, 25, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 és 46-dik tikkelyeket.

Az új kamara' tagjainak választatása most sokat fog különbözni a' tavalyitól. Akkor a' Király' ötse *Monsieur Parisban*, ennek égygyik fia, *Angouleme*, *Bordeaux* városában, a' másik fia, *Berry Lillében*, előlülösködtek az odavaló választó gyűlésekben. Most sohol sem fognak előlülni. A' Király a' Constitutzió által neki adatott jussal megégygyezőleg, az országnak 83 Departmentomai közzül mindenikbe maga rendelt Elölülöket, a' kik a' választó gyűléseket kormányozzák. Megjegyzésre méltó ezekről az is, hogy nins most köztök sem

Pap, sem Marschal, sem Pair egy is: olyanok pedig, kik a' tavalyi kamarának tagjai lévén, magokat a' Constitútzio' oltalmazójának lenni megbizonyították, 48-tzan találattak, 's a' kikről azt lehet tartani, hogy azok a' választó gyűlések, mellyeknek ők az előlülők, most ismét Kövpteknek fogják őket választatni.

Abbée Vinson apellált, a' Sept. 3-dikán ellené kimondatott ítélet ellen.

Most egy *Monnier Károly* nevű indzsinör Ex-Adjutáns ellen készíti Parisban a' Királyi Törvényes Kamara a' processust. Azzal vádoltatik ez az Ex-indítója lett volna, melynek a' volt czélja, hogy Vincennes várára az özszeesküvésnek tagjai éjtzakának idején réá ütven az abban lévő őrző sereget méreggel étesék-meg, a' várban lévő ágyukat és munitziót vegyék-el, 's azzal azután üssenek Párisra.

Sokszor említették a' Párisi újságlevelek, hogy a' múlt Januariusban Lyonban is valami özszeesküvés nyilatkozott volna ki, hanem a' dolognak valóságos mivoltát egyik is elé nem beszéllette egész mostanig. Tsak most lett közönséggé, hogy ez az özszeesküvés nem tsak Lyonra, hanem a' szomszéd Departamentomoknak is nagy részére kiterjedve volt; 's általában e' volt a' mostani Országlószékek megbuktatására czélzó első nagy próbatétel, a' melly azután *Grenobelben* második versben munkába vétetett, 's ugyan ott hajótörést isszenvedett. Itt *Lyonban* is az az esmeretes *Didier* volt az özszeesküvésnek feje, a' ki azután, mint a' *Grenobeli* történeteknek szerzője, megölettetett. A' Bonaparte' Ministereinek 's az ő idejebéli képviselő kamarának maradványai még Október 20-dikán 1815-ben egy titkos ülést tarván, 's ebben *Didier* is jelen lévén, itt határozott volt meg azon özszeesküvésnek plánuma, a' melly elébb *Lyonban* 's azután *Grenobelben* munkába vétetett, a' lévén benne elintéztetve, hogy az ország' déli Departa-

mentjeit az özszeesküvés' emissariusai özszejárván, 's ott egy proklamatiót osztogatván ki, a' népet ez által a' felkelésre és fegyverfogásra rogassák, és készítsék-el. A' főbb próbatételnek *Lyonban* kellett volna elkezddőni, onnét terjedni tovább. Ott egy Országlószékeknek kellett volna felállittatni. Még a' *Lyonban* fekvő, úgynevezett *Rodanusi Legiónak* tagjai között is tudtak magoknak egygyetértőket keresni az özszeesküttek. Januariusnak 21-dikére a' *XVI-dik Lajos'* megölettetésének napjára viradó éjjel kellett volna kiútni a' támadásnak. Ugy akartak tselekedni az özszeesküttek, hogy legelőbb is a' várost elfoglalván, onnét, az ellenek nyomolni fogó *Angouleme* Vadász Regimentjének fegyveres kézzel eleibe mennyenek, 's azon erőt véven, akkor osztán további plánumjoknak folytatásához nyuljanak. Már tsak a' hátra, hogy a' munkához hozzá fogjanak, a' midőn egygyik közzülök, egy *Simon* nevű tiszt, a' Császári volt testőrző seregből, 's a' ki *Elba* szigetén is ott volt Bonapartéval, a' lelkesméretől furdaltatván, jelentést tett az Előljárórnál. — Ezen özszeesküvésnek főbb tagjai nem rég, hogy megítéltettek. Némelyek deportáltatásra, némelyek pedig 10 's 20 esztendeig tartó bézárattatásra büntetettek.

A' *Journal General de France* így írt Sept. 6-dikán: — "Néhány napoktól fogva leggyávább híreket terjesztettek-el a' rozsgondolkodású emberek; az együgyűek pedig elhitték; ilyeneket példának okáért, hogy *St. Denis* mellett egy lóger fogna formáltatni, 's az Anglus ármáda oda a' város mellé özsze fogna gyülekezni. Mind ezek a' hírek hamissak, és niatsen semmi fundamentumok. Inkább megtörténhet az, hogy a' Király testőrző seregei, gyakorlásnak okáért lógerbe fognak szállani.

Hogy melly nagy képtelenségeknek elhíresztésére legyenek némelyek alkalmaztosok, megítélheti tsak ez egy példából.

hogy ezen napokban az a' hír keringett a' nép között, hogy az *Anglus Király'* familiája *Bonaparte* által Angliából elkergettetvén, *Fountainbleau* városában tartzkodnék. Alig gondolható, hogy oly emberek találhassanak, a' kik e'feléket költeni és elhírtetni alkalmasok legyenek, de mégkevesebbé gondolható, hogy olyanok is találhassanak, a' kik az e'feléket elhihessék.

A' *Párisi* újságok egy kis munkaról emlékeznek ily titulussal: *Épître au Roi*. Az írója egy *Baour Lormian* nevű Poëta. Hanem ezt a' megjegyzésre méltót erősítik rolla a' Recensensek, hogy az egész könyv ugyan ezen Poétának régiebb időbéli Odáiból, Elegiaiból, és Epistoláiból való *Reminiscenciákkal* van tele, melyeket ő annak idejében *Bonaparte*hoz intézett volt.

A' régi *Directorium'* Titoknokjának *Lagardenak* egy ötsöt *Lyonban* elfogták, azzal irólván, hogy lázszasztó irásokat készített.

Páris mellett a' *Kalvária* hegynek, melly a' revolúziókor *Mont-Valerien* nevet kapott vala, visszaadták a' maga előbbeni tulajdonságát; megparantsolta a' Király, hogy azt ismét vegyék gondviseléssek alá a' *Frantzia Missionarius Papok*. A' folyó hónap 14-dike volt meghatározótva, a' *Keresztnök* odavaló felhelyeztetésére 's az előbbeni időkhben volt megállapodás' helyeinek helyreállítatására. A' *Chaloni* Püspök volt kinevezetve, hogy ezen *Szent Ajtosság'* alkalmatossággal nagy misét mondjon.

Még *Julius'* 24-diken jött ki a' Királynak egy *Rendelése*, melly által a' parantsolatik, hogy minden *Frantzia* seregeknél *Regements-papok* állítassanak fel, a' kik azon *Regementről* vagy *Legióról* vegyék nevezeteiket, a' melyhez tartozni fognak. Rangjuk és fizetéssek az, a' melly a' Kapitányoké. A' ki 28 esztendőig szolgál, Kapitányi penziót kívánhat. Minden tábori Papok a' Királyi Nagy *Alamissarius'* alá tartoznak. Semmi katonai büntetésnek alája

nem vettetnek: hanem, ha valamelyik nagy bünt követ-el, ezen esethben az *Oberster* tudósítani tartozik a' *Hadi Ministert*, a' ki azonnal égygyet fog érteni a' Nagy *Alamissarius*szal az eránt, hogy mitsoda büntetést kelljen a' bünösre mondani. A' tábori kápolna minden ahoz tartozó készületekkel egyetemben a' *Regement* *Papjának* gondviselése alatt leszen.

A' *Medusa* nevű *Frantzia* *Fregát* a' múlt *Julius'* 2-dik napján *Áfrika* felé evezvén, a' *Cap-Blance* nevű tengerrenyúló hegytől 20 tengeri mértföldnyire, a' *Kanariái* és *Zöld-hegyi* (*Cap-Verdi*) szigetek között, délutáni 3 óraker (némelyek szerént estve és jó időben), elsüjvedett. Ez a' hajó *Scnagálhoz* akarta kitenni az ott lévő *Frantzia* plántavidekek' *Királyi* *Kormányozój'* Nintsen ezen hajótörésnek (igy szolla' *Frantzia* tudósító) példája a' mi tengeri historiankban. A' hajós emberek és útasok közül tsak annyit menekedett-ki, a' mennyi a' *Fregát*hoz tartozó hat tsajkákra és tsónakókra felfért. Valami 147 emberek, egy tsak akkor a' hajó töréskor sietve tsinált tutajra (gerendákból összfűzött alkotmányra) kapván-fel, ennek segedelme által próbálták-megtartani életjeiket, de tsak 15-tön maradhattak életben. Ezek is tsak az *Echo* nevű *Korvették*ek köszönhetik megmaradásokat, melly a' partól 15 tengeri mértföld távolságra; a' hajótörés után 13 napokmúlva, a' mondott tutajon, övig érő vízben állva, a' nélkül hogy sem előre sem hátra tsak egy lépésnyi mozdulást is tehettek volna, talált, mint valamely tsudatétel által reájok. A' 147 emberek között már tsak aza' 15 volt életben; ezek is nem soká megettek volna egygyik a' másikat. A' nevezett *Echo* hozta vellek magokkal egygyütt az ő szerentséleusegeknek híret *Frantzia* Országba.

Sept. hideg esős elsőbb napján, melyekről már röviden emlékeztünk, rettenetes szélveszek uralkodtak az *Anglus*, *Frantzia*, és *Belga* partokat tsapkodó tengere-

ken, 's irtoztató károkat tettek. Egy halászhajó *Calais* mellett Sept. 1-ső napján úgy oda lett, hogy, a' hajósok kifejezése szerint-szollván, egy egér sem menekedett kirolla. Hasonló szerentsétlenség ért egy 3 árbótfás Orosz hajót ugyan az nap' és ugyan azon helyen. A' rajta volt emberek között 14-gyen veszték oda. *Rischina* nevű Hollandus hajórol *Montreuilnél* tsak a' Kapitány menekedett ki. A' felesége és gyermekei minden hajós legényekkel egygyütt a' tengerbe temették. Két más hajórol, mellyeket nézni lehetett, hogy miként küszködnek a' habokkal, még nem lehetett tudni, hova lettek. *Cayeux* mellett is elsűjdedt egy *Brigg*, minekutánna 2 óráig küszködött a' habokkal. (Az Anglus partok mellett akkor kegyetlenkedtek a' tenger' habjai legnagyobb szörnyűséggel ugyan ezen szelveszes időben, mikor a' *Middlesex* és *Sussex* grófságokban keményen havazott a' még aratatlan gabonaföldeken).

A' Pápa és Frantzia ország között annyira lábra állott az anyaszentegyház' ügye felett való egyeség, mellyről a' múlt napokban még tsak néminémű kételkedéssel emlékeztek a' közönséges levelek, hogy remélni lehetett, hogy az azt illető alkudozásokat nem soká közönségesen ki fogja hirdettetni a' Frantzia Országioszék.

Az *Elsasz - Zaberni* mészárosot öt esztendei fogságra, 600 Fránkokból álló birsággizetésre, 's a' processus' költségének is megfizetésére ítélte a' *Strasburgi* fenyítő Törvényszék, azért, hogy a' maga mejjére egy Sas - czimert 's ezen betűket: *Vive N. B.* bémetzetvén (vagy inkább, bizonyos mesterség által béedzetvén), azokat a' *Murat* katonáinak, a' kik *Magyar* Országról jöven ott útoztak által, mutogatta, és az azért is, hogy, mikor egy azelőtti fogságából kibótsztatott volna, a' *Bonaparte*' nevezetet kiáltozta.

Nagy Britannia és Irlandia.

A' Catholicusoknak közönséges gyűlése hirdettetettki Sept. 13-dik. *York* városába és azon nevű Grófságba, hogy egy új kérélevelet készítsenek a' Parlamentumhoz, a' melynek jövő téli üléseiben minden környüállások szerint a' Catholicusok' ügye fog lenni a' tanátskozásnak főbb tárgya. Meg a' Ministériumban is többen fognak talaltatni, a' kik az ő ügyeket felvenni és hathatósan védelmezni fogják.

Londonból a' *Spitalfieldi* selyemtakácsok nem régen *Windsorba* menvén a' Királynéhoz, eleibe terjesztették Fabrikáiknak megtsökkent virágzását. A' Királyné nagy-kegyességgel fogadta őket és megígérte, hogy valamint maga úgy egész familiája, legiukább tsak *Spitalfieldi* selyem materiából való ruhát fognak viselni, reméltvén, hogy az országnak egyéb nagygyai is követni fogják a' Felségeket ezen jó hazafiai példaadásban.

Nottinghamban ismét össze törték a' munkanélkül heverő emberek néhány fabrikákban a' maschinákat és szövőszekeket (osztovátákat), hanem egyéb gonoszságra nem vetemedtek.

A' *Lord-Melville* nevű szállító hajó készen áll a' tengerre való kivezésre; 120 megíteltetettbűnt aszszonyembereket viszen *Ney-Süd-Walesre*, *Borany-bayba*.

Nem régen egy Politziai tudósítást adtak ki *Londonban*, melly szerint akkor a' tulajdonképpen való Angliának népessége, *Wales* tartományát is oda értvén, 8,872,980 emberekből állott, 's a' férfji bűnösök' száma 3267-re, az aszszonyember' bűnösöke 1335-re, mind egygyütt 4602-re telt. Azt is kiadták, hogy ugyantsak Angliában, a' bűnösök' száma, az 1811-dik estendőtől fogva mostanig, mitsoda mértékben nevedett; tudniillik találtattak. —

	<i>Férfji</i>	<i>Aszszony</i>	<i>Egygyütt</i>
1810-ben;	3733	— 1413	— 5146
1811-ben	3859	— 1478	— 5337
1812-ben,	4891	— 1685	— 6574
1813-ben,	5433	— 1731	— 7164
1814-ben,	4826	— 1564	— 6390
1815-ben,	6036	— 1782	— 7818

„bűnösök. De szükséges leszen megjegyezni, hogy ezen idő alatt a népesség is két millió lelkekkel nevedett.

Ritkán olvasunk a gyujtogatóknak oly vakmerő gonosz-fajtájáról, mint a milyenre Irlandiában az *Antrimi* Grófságban, *Currikfergusban*, az esküttek' Törvényszéke a múlt Augustus' 12-dik napján ítéletet mondott. Ilyen gonoszsnak példáját nem halljuk Európának más részeiben; pedig, a' mi nagyou megérdemli a' megjegzést, még több; az, hogy ez a' gonoszság *Irlandiának* nem valami meszszelevő szegletében, hanem *Belfástanban*, egy olyan városban, melynek 50 ezer lakosai vannak, 's ennek is egy népes piatzán történt. Itt egy muszelnifabrikás ellen már régtől fogva fenték a' fogakat a' gonoszok. Ó 480-nig való embernek adott dolgot szüntelen még a' mostani terhes időben is, még is meg nem engesztelődtek ellenségei. A' házat már tavaly is fel akarták égetni; a' kapuit megkentek halzsírral, 's éjtzaka az ablakához egy hordót löktek meggyujtott halzsírral: hanem ekkor igen sok kárt még sem okozhattak neki, azért, mert hamar észre vette gonosz szándékjokat. Azonban azóta is majd minden nap' vette a' fenyegetőzdő leveleket: tehát szüntelenül való vigyázókat tartott, 's ablaktábláit megvaszattatta. De e sem használt. A' múlt Febr. 28 dikán reggeli 3 és 4 órák között bérontottak hozzá a' gyujtogatók; a' lármára végre ő is felerkenvén 's egy ablakon kinézvén, tele lenni látta az utszát a' házára rohanó emberekkel. Egy stuzal kilőtt reájok; de amazok a' helyett, hogy megijedtek volna, a' házával szemben sorba állottak, és úgy lödöztek

reá. Azonközben letekintvén, három nagy kamaszt látott az alsó ablakokról a' felsők felé mászni; ezekre is reájok lött egy pистolyal: de éppen akkor egy nagy tsattanás esett, melly miatt az egész ház össze omlott. Magának a' gazdának ugyan semmi baja nem lett, hanem a' felecségit nagyon össze romolva tsaknem félholtan vonták ki az omlás alól. A' konyha egészen lángba volt borúlva, annak ablakán egy kalap puskaport tettek-bé a' gonoszok, és egy kánótz segedelmével fellobbantották. Hogy nagyobb kár nem történt, annak lehet köszönni, hogy az ajtók nyitva lévén, a' lobbanás' ereje, ott ment ki, a' konyhának tsak a' hájját szakasztotta-le. Ha a' vendégszobában tsinálták volna azt, a' mint a' konyhában tsináltak, nem maradott volna egy ember is életben az egész házban. Ötön a' bűnösök közül elfogattattak 's felakasztásra ítéltettek; aszszonyemberek; azért mérgeződtek ily megengesztelődhetetlenül a' fábrikásra, hogy a' napszámjokat alább szálították; gyűlést tartottak és formaszerezént való tanátskozással határozták-meg, hogy miként gyujthassák és égethessék-fel a' házat. Valami 20 tagokból állott az összeesküdt társaság.

A m é r i k a.

Ney-Yorkba nem régen tsak egy hajón 50 Frantzia tiszték érkeztek-meg. Soha sem volt a' külömbkülönb idegen országokból *Amerikába* való vándorlás oly nagy, mint most egy időtől fogva, kivált *Irlandiából*. Tsak innét, 12 hajók érkeztek-meg az Amerikai kikötőhelyekbe, a' múlt Junius' 24-dikétől fogva Julius' 24-dikeig, olyanok, mellyek közül mindeniken ült 40-től fogva 90-nig való kivándorló személy.

Regnault-de-Saint-Jean-d'Angely egy *Philosophus-Litterarius* társaságot állított-fel *Ney-Yorkban*, 's maga lett előlülőjévé. Ugyan ő, ki a' Bonaparte' idejében

Grófból, ismét egy régi *Citoyenné*'s egy tüzes Republikánussá vált, újságot is ad-ki, 's nagyon tüzeskedik benne a' Despotismus ellen, miúta ő annak nem lett volna szolgálja. Most örökké így írja fel a' nevét: *Le Citoyen. Regnault*.

A' *Londoni* Kurir azt mondja, hogy a' *Rio-Janeiró*ból a' *La - Platai* insurgensek ellen Junius' 13-dikán elevezett expedízió, nem egészen szerentsésen ütött-ki, azért hogy egy szélvész elővette és nagyon meg rongálta; sok kárt tett benne; egy munitziós hajót vissza térni kényszerített. A' több hajók *Sz. Katalin* szigete felé folytatták evezéseket, hogy onnét is felvegyenek 1500 embereket. Ezen expedízióról mind *Artigas* mind pedig a' *Buenos-Ayres*i ország-lószék hírt vetek volt, de, legalább Junius' 3-dikáig, megégygyiknél sem tétettek volt semmikülönös oltalmazó készületek.

Napnyugati India.

A' *Londoni* újságok, egy *Cap-François* városában (*St. Domingo* szigetén) Jul. 20-dikán költ levelet adtak-ki, melyben a' mondatik, hogy a' *Heurik* Király' parancsolatjára a' nevezett városban két Anglust megfogtak és megölték légyen. Hogy miért tselekedtek, tilalmas kereskedésért-é, vagy valami egyébért, nem mondja az író: hanem csak azt jegyzi meg, hogy ez a' történet minden ott lévő Anglus embereket úgy megrettentett, hogy minnyájan nagy sietséggel teszik, a' szigetnek odahagyására, a' készülleteket. (Ha megvalóságosul ez a' hír, megtörténhet, hogy nem soká azt fogjuk hallani, hogy *Cap-François* városával is úgy bának az Angliai *Congrèy-Rakéták*, mint *Algiriával*.

Mint mondják, az Anglus Ország-lószék jónak találta olyan szerű hadi hajóknak építetése eránt rendelést tenni, melyek az

Amerikai partok mellett való evezéshez legyenek alkalmaztatva. Hordják is már össze a' készülleteket ezen hajóknak építetése végett. Nem régen egy Dantzkai hajó 70 e' féle hajóknak való árbótfával és sok egyéb ilyen készületekkel érkezett meg a' *Portsmouth* kikötő helybe. Hasonló terébbvel várták oda minden óráu még két más hajót.

Monby nevű Kapitány bizonyos új tüzöltő maschinával tett próbát ezen napokban az ágyuzók' Cancellariájának egy biztossága előtt. Az ő maschinájának egy különös formájú tsője van, a' mely mész és hamú zsír olvadékkal töltetik meg, 's egyszerre megöltja a' tüzet.

A' *Lancashire*i vidéken *Breston* városát már gőzzel kezdik világosítani; egy részét azzal is világosítják. Már 1000 óluyire nyújtották-el a' tsőt, mely a' lámpásokkal a' világosító gőzt közli. Ez az 1000 óluyi hosszúságú tső, elég gőzt szolgáltat 900 lámpásnak, ezek pedig annyi világosságot adnak, a' megnyit adna 4000 gyertya. Azt is megpróbálták, hogy miként lehessen egy bizonyos magosságú égő pontrol, valamely nagy kiterjedésű ürességet megvilágosítani? A' nevezett város' piatziának közepén van egy 36 lábnyomnyi magosságú Gothiai oszlop, melynek tetején, annyi világító gőz, a' mennyi közönségesen 25 lámpásból széllyel terjedne, egy edénybe egy pontra szorittatván, annyi világót adott, a' mennyit küiömben 50 lámpás adna:

Londonban *Colnburn* nevű nyomtatónál 12 levelei jöttek-ki Francia volt Ministernek *Fouché* ra k. Egygyike ezeknek intézette volt *Napoleon*hoz, a' többek *Murath*hoz, az *Artziai* Grófhhoz, *Hertzeg Blücher*hez, *XVIII*dik *Lajosh*oz, *Hertzeg Wellington*hoz, Gróf *Blacash*oz, 's másokhoz.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Biharvármegyéből, Kubáról így írnak Sept. 20-dikán: —

„Nem csak nállunk; hanem a' körülöttünk lévő szőlős kertekben, a' mellyeket a' tavaszi ár víz el borított volt, most minék utánna a' vizek el mentek, 's az élő fák vízbe nem állanak, többnyire ki virágoztak; nem csak; hanem kivált az alma fák gyümölcseit is hozták mellyek uaponként nőnek, 's nevednek. És ha még az Isten jó meleg őszi napokkal megáldana bennünket, ezen gyümölcsök, közel a' meg érésre jutnának. —

A' szer felett való sok esszézések után 6-dik Sept. viradóra déj volt körülöttünk, de Istené légyen a' ditsőség, szembe tűnő károkat nem tett.

A' Pesten September' 14-dik napján költ levelekben, ezeket olvassuk:

Vasárnap, u. m. Sept. 8-dikán a' Budai fő templomban tartatott a' Felsőleges Rendelet szerént esztendőnként tartatni szokott ünnep a' Szegények Institutumának felségítésére. Ezen jótévi célra számosan összegyűlt a' Fő Nemesség, a' Fő Dicsasteriumok, a' Tanács és Polgárság, 's hó adakozásaikkal megbizonyították; hogy szívekben örökös a' könyörületességnek 's jótéviségnek nemes indílatja.

Már egynehány napok óta tiszta meleg időnk jár, mellyre jó szüretet reménylhetünk. — Minthogy már sokan nyomtatnak és tsipeltek, a' piacokra is hővebben hordják a' gabonát, azért eunek az ára is jóval leszállott.

Legújabb Dolgok.

A' mit feljebb *St. Domingo* szigetéről, tegnap írtunk, tudniillik hogy ott *Cap-Henry* városában két *Anglust* megöltek volna, már ma hátrau vissza vehetjük, mert azt olvassuk a' ma érkezett levelekben, hogy nem igaz.

Az *Algiriai* történetekről hosszas tu-

dosítások tulálatnak ugyan ezen mai levelekben: de ezeket már most csak a' jövő péntekre halasztjuk, oly megjegyzéssel, hogy mind igaz a' mit már ezen dolog felől a' múlt héti leveleinkben megírtunk.

A' *Gazette-de-France* azt a' summát, mellyet *Algiria* a' szabadon bocsátott foglyokért az utóbbi békeség kötésétől fogva béveft volt és most vissza adni kéntelenítettik másfél millió piasterre, 's azon keresztény, rabszolgák' számát, kiknek szabadon való bocsátatásokra most magát lekötöltezte, 21 ezerre teszi.

A' *Quotidienne* (ez is Párisi újság) azt jegyzi-meg, hogy Lord *Exmouth* azt is elcibe írta az *Algiriai Deynek*, hogy a' parton lévő sántzait haladék nélkül mind hányassa szellyel, a' melly hogy annál könnyebben, hamarább, és bizonyosabban véghezvitethessék; maga *Exmouth* is küldött-ki néki egy *Angliai*, *Szapór* és egy *Minázó* Kompaniát

A' *Dey* elütette a' fejét (a' *Gazette-de-France* szerént) a' maga tengeri Ministerének, azért, hogy nem jó oltalmazó készüléket tétetett volt, vagy hogy nem elég jól oltalmaztatta a' várost.

Az *Angliai* gondolkodással öszve kaptsolt iparkodásnak egy igen nevezetes szüleménye, a' gőz-nyomatató masinák. — Ezen gőz' által hajtatott könyv nyomtató masinákkal való élés mellett megszűnik az az alkalmatlanság, sőt, gyakran, veszedelem is, hogy a' nyomtató legények a' sajtó alatt lévő könyvnek nyomtatványait, ha azoknak száma sokra megyen, le nem nyomtathatják addig, hogy a' betűrakók már ismét új formákat avagy további árkusokat elkészítettek; mivel ilyen masina elegendő gyorsasággal nyomtatja le mind azt, valamennyi a' betűszedők elkészíthetnek számára. Ha pedig megtörténik az, hogy a' masina elhibos lenyomatja, mint sem a' szedők másra nem hatnak oda, tehát a' masinát megállíthatják.

lehet nyugvóban hagyni míg a' szedőktől a' munka elkészítettik, mellynek nyugvása semmibe se telik, holott, ha a' nyomtató legények kénytelenek pihenni, kárpótlást kívánnak. Ezek a' könyvnyomtató gőz masinák háromféle: 1-ször) az együgyű masina. Ez csak egyik felől nyomtatja meg az árkust, 1 órában 900, vagy legfellejebb 1000-ret, a' melly sebesen tudniillik oda nyújtja az árkusokat. Egy férfi nyújtja oda, egy gyermek pedig veszi ki belőle, a' többit a' masina viszi végbe. 2 ször) a' kettős masina. Ez hasonlóképpentsak egy felől nyomtat az árkuson, hanem 1500 vagy 1600-at egy órában. Ebhez két férfi és két gyermek kívántatik meg, kik az árkusokat belé nyújtják, és ki kapják belőlle. Az ugy nevezett registert, punkturák által tsinálja ez és az előbbi masina. 3-szor) a' completing machine, avagy egész szerű masina. Ez mind két oldalán meg nyomtatja a' papírost, 's pedig register szerint, se punkturát se lyukat nem tsinál a' papirosban. O registert is tsinál. Egy óra alatt 900 vagy 1000 nyomtatványt készít el, avagy mind a' két oldalát a' papirosnak együve számlálva, 1800 vagy 2000-ret. Pedig csak egy ember és egy gyermek kívántatik hozzá, kik közül az egyik bé, a' ki másik teszi a' papírost belőlle. Ezek a' masinák mind ugy vannak készítve, hogy 34 1/2 Anglus hüvelyknyi hosszúságú, és 21 hüvelyknyi szélességű rá-mát lehessen velek nyomtattatni. A' completing machinába p. o. lehet bé tenni négy medián formákat egyszerre; 's így 900 kettős medián árkusok, tesznek, a' közönséges sajtóhoz képpent 3600-at. E' szerint egy ember és egy gyermek annyit visznek végbe e' masina mellett, a' mennyit 24

nyomtató legények 12 sajtó mellett, ha 300 at nyomtatnak egy egy sajtón egy óra alatt. Az együgyű masina leginkább azoknak számára való, a' kiknek kevés munkájok van, 's a' masinára keveset költhetnek. A' kettős masina legjobb hasznú az újság nyomtattatására, mellynek számos olvasóji vannak. A' completing masinával legjobb könyveket nyomtattatni annak, a' kinek szüntelen' elegendő munkája vagyon. A' három masina ára ugy vagyon egymáshoz képpent mint 10, 17, és 21. A' masinának legjobb mozdító ereje a' gőz masina; egy ilyen, egy 16 erejű gőzmasina elegendő egy tellyes szerű masinának, vagy egy kettősnek, vagy két együgyűnek hajtattására. Az e'féle gőzmasina egy tsinos alkotmány, melly 120 font stert. ben (valamivel többen mint 1100 forintban kerül pengő pénzben), 's egy zsák kősenet (melly kevesebb 2 mérőnél) megemész 12 órában. A' hol kőszén nintsen, ott kárral járó dolog volna, abban fát égetni, 's ott, valamint a' hol folyóvíz sintsen, nints egyéb mód benne, hanem ha lóval hajtani azt.

H i r a d á s.

Hogy az általam rézbe mettzett 4 Táblákból álló Magyar Ország Mappáját Velin Papirosson 10 Schweitzer papirosson pedig 6 V. Cz. forintokon, Pesten a' Tit. Knyv áros Uraknál, Debretzenben pedig Typographus Csáthy György Úrnál, még a' jövő Pesti Novemberi vásárig meg lehet venni; az után amannak 12. ennek pedig 8 V. Cz. forint lesz az ára: ezennel jelentem. Pesten Sept. 18-dikán, 1816.

Karats Ferentz,
Réz-metző.

- Sept. 20-dik napján Száz forint Huszaspénzért, Váltótzédulában 328 1/8 forintot. — egy Császári aranyért — fl. — kr. — egy Hollandus Aranyért 15 fl. 31 krt.
- Sept. 21-dik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzédulában 326 forintot. — egy Császári aranyért — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — krt
- Sept. 23-ik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzédulában 326 7/8 forintot. — egy Császári aranyért. — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — kr. adtak —